Бацькаўшчына

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠČYNA" („VATERLAND")
Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a

Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай аднаго нумару газэты каштуе дадаткова:** у ЗША і Канаду — 40 фэнігаў (10 ам. цэнт.); у Аргентыну — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн. (22 ам. ц.). Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE" | DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND„

№ 41 (375) — Нядзеля, 13 кастрычніка 1957 г. — ГОД ВЫДАНЬНЯ 11

Легалізацыя банкроцтва 6-й пяцігодкі

25-га верасьня сёлета Цэнтральны Камітэт камуністычнай партыі й Савет міністраў СССР абвесьцілі пастанову абануляваньні пляну 6-ай пяцігодкі, які, прыпомнім дарэчы, быў аднагалосна й «з энтузіязмам» зацьверджаны 20-ым кангрэсам партыі і паводля якога (пляну) Савецкі Саюз меўся напасьледак «дагнаць й перагнаць Амэрыку!

На месца ануляванай пяцігодкі, прызначанай на пэрыяд 1956-60 гадоў, мае быць прадстаўлены на 1-га ліпеня 1958 **г. новы плян,** распрацаваны плянавымі камісіямі рэспубліканскіх урадаў у супрацоўніцтве з саўнаркомамі.

Новым плянам, які абяцаецца ў паведамленьні, прадбачваецца павялічэньне сельска-гаспадарскай прадукцыі, будаўніцтва жыльлёвых памешканьняў, а пэрыяд ажыцьцяўленьня гэтага пляну расшыраецца на **сем гадоў** замест ранейшых пяці.

Бясспрэчна, пастанову гэтую трэба ўважаць за найбольш «гістарычную» з паміж усіх іншых разбойніцка-руйнавальных пастановаў у гісторыі гаспадарскай палітыкі бальшавікоў, бо-ж ня было яшчэ аніводнага выпадку, каб «мудрая і гэніяльная» партыя зрэалізавала хоць адзін з сваіх папярэдніх плянаў пяцігодак. Праўда, пры праводжаньні іх у жыцьцё ўносілі часамі некаторыя нязначныя карэктывы: папраўкі, дапаўненьні, але рабілася гэта не таму, што «мудрая» партыя пры ўкладаньні плянаў тых пяцігодак у чымсьці памылілася, чагосьці ня ўлічыла, але таму, што ў працэсе ажыцьцяўленьня іх розныя «клясавыя ворагі народу, шпіёны, дыверсанты, агенты капіталістых», пралезшы ў выканаўча-тэхнічныя апараты, сьвядома шкодзілі й зрывалі пляны...

Але як толькі ворганы бясьпечнасьці выкрывалі гэных «злачынцаў», уносіліся адпаведныя папраўкі да пляну і далей ішло ўсё, як па масьле. Такім чынам ніводную зь пяці папярэдніх пяцігодак не спаткаў такі сумны лёс, як цяперашнюю шостую. Наадварот, пляны іх ня толькі што поўнасьцю выконваліся, а нат датэрмінова перавыконваліся, хоць, праўда, толькі на паперы...

Чулі мы, як увесь савецкі народ, а перадусім працоўныя масы пад кіраўніцтвам заўсёды той-жа «мудрай» партыі ў імпэце пабудовы сацыялізму тварыў нячуваныя цуды. Стаханаўцы ў індустрыі з аднаго працоўнага дня стварылі некалькі дзён! Трактарыстыя, касцы, жнеі за адзін дзень выганялі па тры, чатыры, а навет і аж па пяць працаднёў! Цуды таксама стварылі сьвінаркі, а даяркі надойвалі прызначаную пяцігодкай норму малака із сваіх кароў на 4-ым, а часамі нат і на 3-ім годзе...

Наагул цэламу сьвету ведама, што гаспадарска-плянавая палітыка бальшавікоў, рэгуляваная пяцігодкамі, была найгалаўнейшай крыніцай натхненьня й самахвальства ня толькі камуністычнай партыі СССР, але й камуністых цэлага сьвету. Пяцігодкі, як плянавае сацыялістычнае гаспадараньне, былі найгалаўнейшым аргумэнтам бальшавіцкае прапаганды ў крытыцы «загніваючага» капіталістычнага ладу за ягоную бесплянавасьць, гаспадарскую анархію й хаос...

Чаму-ж тады так здарылася, што пасьля так доўгага дасьветчаньня, так бліскуча праведзеных у жыцьцё пяцёх папярэдніх пяцігодак, давялося ануляваць шостую пяцігодку і то на 9-ым месяцы другога году намаганьняў рэалізаваць яе? Чаму зьнік «усенародны энтузіязм»? Ці можа партыя страціла сваю мудрасьць і гэніяльнасьць, стварыўшы так няпрыдатны да жыцьця плян 6-ай пяцігодкі? Ці былі гэтага якіясьці іншыя прычыны?

Для нас, што стаім гэтак блізка да савецкай запраўднасьці, шукаць прычы-

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

„Ня перамаглі яе навет Расейцы"

Нападалі на яе Швэды з поўначы. Напалеон і Гітлер займалі яе. Палякі дзялілі на захадзе, і Татары ўрываліся з паўдня. Але край, у запраўднасьці, ніколі ня быў пераможаны — ня перамаглі яго навет Расейцы».

Гэтак пісаў пра Беларусь з Масквы 29 верасьня сёлета карэспандэнт «Нью Ёрк Таймс» Джэймс Рэстон (выд. I кастрычніка), які ў канцы верасьня, падарозе з Польшчы ў Маскву, праехаў сваім собскім аўтам праз Беларусь па лініі Берасьце-Івацэвічы-Менск-Ворша-Смаленск. «Таймс» зьмясьціў таксама два здымкі з падарожжа: на першым — самотны «форд» на самотнай беларускай шашы, а на другім — натоўп берасьцейцаў аглядае «заморскі цуд», самаход, што ўцягвае ў «нутро» ўвесь свой «дах». Артыкул загалоўлены: «Самотнае падарожжа аўтам у Маскву».

Савецкае турыстычнае бюро «Інтурыст» дазволіла нядаўна заходнім аматарам падарожжаў у Маскву дабірацца туды на сваіх собскіх аўтах, але кажнаму зь іх на польска-беларускай мяжы даецца «праваднік»: каб чужынец разгаварыцца па дарозе мог; каб не «заблудзіўся», пакуль праедзе 631 мілю, што ад польскае мяжы да Масквы; каб мог сабе купіць бэнзіны, ежы, знайсьці начлег, вымяняць грошы (за доляр плацяць 10 рублёў) і г. д.

Джэймс Рэстон ня меў ніякіх цяжкасьцяў пры ўезьдзе на тэрыторыю Савецкага Саюзу. Абыйшліся зь ім вельмі ветліва. У мытнай канторы багажу не правяралі. Папыталіся толькі, ці ня мае зброі або наркотыкаў. Тут-жа была да ягоных паслугаў перакладніца для суправаджэньня ў Маскву — маладая прыгожая жанчына, што дасканальна гутарыла паангельску.

Амэрыканскае аўта склікае ўсюды натоўп глядачоў — «як прыезд цырку ў малы амэрыканскі гарадок», кажа аўтар карэспандэнцыі. Не пасьпееш затрымацца, як ты ўжо сярод натоўпу. Да падлёткаў далучаюцца жаўнеры й міліціянеры. Сыплюцца пытаньні за пытаньнямі: Колькі каштуе? Колькі трэба працаваць, каб зарабіць на яго? Ці хутка езьдзіць? Колькі кілямэтраў праедзеш за адным прысадам? А што гэта за кнопкі: радыё? уключаць аграваньне? адкідаць назад верх?

Дарога праз Беларусь у Маскву добрая. Галоўная праблема — гэта бэнзіна. Адзіныя месцы, ў БССР дзе можна набраць бэнзіны, — гэта Івацэвічы й Менск. Адсюль дабірацца трэба ўжо да Смаленску.

Беларуская шаша, што вядзе да Масквы, як кінуць вокам, ня мае нічога паабапал, апрача раўніны. Ні хатаў, ні зямлянак тут, пэўна-ж, не дазволена ставіць. І гэта выклікае ў чужога наведвальніка Беларусі ўражаньні, што далёка не супадаюць, прыкладам, з нашымі ўявамі аб бацькаўшчыне. «Гэта прыгадвае, — піша Рэстон, адкрытыя прасторы Амэрыкі на другім баку Місісіпі, толькі тут вады не замала, а зашмат». Пустэчная самотная дарога што вядзе ў Маскву. За ўвесь час, аж пакуль даехаў да мэты, карэспандэнт «Нью Ёрк Таймс» налічыў ўсяго 33 пасажырскія аўтамашыны.

«Сельскагаспадаркіх машынаў, — піша ён, праяжджаючы праз Беларусь, — тут выразна незашмат, але сяляне выглядаюць дужымі пад'еўшымі добра. На іхных тварах добрыя простыя позіркі, і атрымваецца ўражаньне, што яны нялішня пераймаюцца Джон Фостэр Далесам». Хутчыня на дарозе Берасьце-Масква не абмежаваная. За тры гадзіны можна прыехаць зь Берасьця ў Менск і за гэтулькі-ж зь Менску ў Смаленск. Начлег у менскім гатэлі «Беларусь» выгодны й прыемны. Тое самае ў Смаленску. Абслуга ветлая й добрыя харчы. Менск выглядае адбудаваны. «Сяньня, — гаворыцца ў карэспандэнцыі Дж. Рэстона, — Менск мае цудоўны цэнтральны бульвар, абстаўлены новымі будынкамі, і шмат рыштаваньняў для прадоўжаньня яго». Ня было, відаць, амэрыканскаму турыстаму часу толкам заглянуць, якая мізэра за гэтымі «цудоўнымі новымі будынкамі (дый «перакладчыца» ня пусьціла-б яго туды). Але й павярхоўнага знаёмства зь Менскам і Смаленскам стала яму, каб адцеміць: «Бочныя вуліцы ў правінцыяльных гарадох, як Менск і Смаленск, яшчэ ўсё поўныя бруду, і драўляныя дамы па ўскраёх гэтых местаў выглядаюць бедна й занядбана».

АД РЭДАКЦЫІ

Наступны № 42-43 «Бацькаўшчыны» выйдзе ў павялічаным разьмеры датай 31 кастрычніка 1957 г. і будзе прысьвечаны 10-цігадоваму юбілею з дня выхаду нашае газэты. З гэным-жа нумарам будзе разасланы й чарговы нумар часапісу «Каласкі» за верасень-кастрычнік 1957 г.

Дыялектыка

Наконадні 40-ых угодкаў савецкага дэспатызму партыйная прапагандовая літаратура вылазіць із скуры, закрываючы крывавы шлях крамлёўскіх піратаў «нябывалымі» дасягненьнямі ўва усіх галінах жыцьця, да чаго быццамбы прывяла савецкая сыстэма. Ня выключанае з праграмы й нацыянальнае пытаньне. Ужо ад каторага часу на бачынах гэтае літаратуры разказваюцца казачкі аб нябывалым нацыянальным развоі паасобных падсавецкіх народаў, аб ленінскай мудрасьці партыі ў разьвязаньні нацыянальнае праблемы. Не абмінула партыя й Беларусі, прысьвячаючы ей свой нумар «Праўды», датаваны 4-ым кастрычнікам бягучага году.

У вагульным гэтае прысьвечаньне ня розьніцца ад падобных апяваньняў «перамогі» Кастрычніка й у другіх нацыянальных рэспубліках, зводзячы вынікі гэтае перамогі да параўнаньняў з 1913 годам, да статыстычных вылічэньняў, якія, як ведама, у Савецкім Саюзе растуць, як на дражджах. Сходнае яно із тэзай пра рухаючую нацыянальную сілу, якая быццам-бы толькі й належыць «уладзе пралетарыяту» ды вядзе сваю гісторыю ад 1917 году. Аднак тут ёсьць і шмат адменнага ў паглядзе партыі на Беларусь, наагул на гісторыю беларускага народу.

Гэта перадусім — канцэпцыя пра негістарычнасьць беларускага народу, якая схарактарызоўваецца наступным абсурдам: «нацыянальна паняволены й адсталы ў мінулым беларускі народ у пяршыню ў гісторыі атрымаў сваю гаспадарствавасьць з рук савецкае ўлады. Толькі Кастрычніцкая рэвалюцыя пры няпасярэднім удзеле Леніна выклікала гэты народ да ўсебаковага развою ў сваім собскім нацыянальным гаспадарстве». Мы ня будзем разглядаць абсурдальных бакоў гэтае канцэпцыі, якія ажно занадта бачныя ў такіх супярэчнасьцях: з аднаго боку спрадвечнае нацыянальнае паняволеньне й адсталасьць, з другога — скрысталізаваньне ў падобных умовах адменнага народу, адменнае нацыі; пакліканьне да нацыянальнага жыцьця й змаганьне з праявамі гэтага жыцьця, заганяючы яго ў «інтэрнацыяналістычнае» рэчышча. А калі яшчэ да гэтага дадаць цьверджаньне савецкае гістарычнае літаратуры пра кроўнасьць беларускага народу з расейскім і спрадвечнае імкненьне першага злучыцца з другім?

Ня будзем таксама ўваходзіць у гістарычнае мінулае беларускага народу, як і ў гісторыю паўстаньня савецкае Беларусі, прыпамінаючы аднак усім ведамае змаганьне бальшавікоў зь беларускім нацыянальным рухам, якое найяскравей выразілася ў разагнаньні імі першага Ўсебеларускага кангрэсу ў канцы 1917 году, у прысабечаньні й гандляваньні беларускімі землямі ды нарэшце ў створаным імі для адчэпу БССР на тэрыторыі толькі шасьці паветаў аднае Менскае губэрні (мы тут гаворым пра БССР 1920 году, калі яшчэ ня былі прылучаныя за яго стараньнямі самых Беларусаў, а не нацыянальнай клапатлівасьцю партыі, некаторыя ўсходнія беларускія землі). Мы тут зьвернемся толькі да гісторыі паўстаньня гэтае канцэпцыі і да прызначэньня, якім яна надзелена.

Расейская гістарыяграфія заўсёды варожа ставілася да факту апрычонасьці беларускага народу, і такім чынам да пытаньня яго гісторыі і гэта зусім із зразумелых прычынаў: прызнаць народ і ягоную гісторыю раўназначна, што адмовіцца ад імпэрыялістычных пасяганьняў на ягоную тэрыторыю. З адваяваньнем юрыдычнае незалежнасьці хоць і ў форме абрэзанае БССР і выкарыстоўваючы затрудненьні новае чырвонае імпэрыі, маладыя сілы беларускіх гісторыкаў распачынаюць нанава распрацоўваць пытаньні гісторыі свайго народу, адлучаючы ад гэтае гісторыі расейскую адзінанедзялімаўскую іржаўчыну. Кіруючыся дэвізам, што бязь гісторыі няма народу, яны ў параўнальна кароткі час больш-менш дакладна распрацоўваюць беларускую гісторыю з часоў Полацкага княства й асабліва з часоў Вялікага Княства Літоўскага, робячы пры гэтым зусім супярэчныя вывады, як гэта апісвала расейская гістарыяграфія. Гэтак паяўляюцца абаснаваныя канцэпцыі пра традыцыйнасьць беларускага гаспадарства, пра залаты век культуры беларускага народу ў часы росквіту Вялікага Княства Літоўскага і вялікі ейны ўплыў на культурнае разьвіцьцё самога расейскага народу, канцэпцыі пра сыстэматычныя экспэрымэнты нацыянальнага забойства, праводжаныя расейскім царызмам над беларускім народам, пра жывучасьць незалежна ад гэтага беларускае нацыі і г. д. Гэта было аднак перакрочваньне межаў «савецкае легальнасьці».

На самым пачатку 30-ых гадоў наступае ўсеагульная бальшавіцка-расейская рэакцыя. Разам з другімі навукова-культурнымі ўстановамі «саветызуюцца» ці закрываюцца зусім навукова-гістарычныя інстытуцыі, архівы й музэі, арыштоўваюцца маладыя беларускія навукоўцы, а іхнія працы зь гісторыі беларускага народу падпадаюць інквізыцыі, й зьнішчэньню. У гэтым працэсе ліквідацыі беларускасьці й адраджаецца нанава канцэпцыя пра негістарычнасьць беларускага народу.

Ці ліквідацыяй беларускай гістарычнай навукі бальшавікі толькі імкнуліся ўвекавечыць тэзу аб тым, што сацыялізм, і перадусім пралетарская рэвалюцыя, толькі здольныя вырашаць нацыянальнае пытаньне, пакліваючы гістарычныя й «негістарычныя» народы да нацыянальнага жыцьця, убіць у галавы Беларусаў гэтую «праўду» аб пачатках іхняе нацыянальнае гісторыі, і гэтым самым здабыць іхнюю сымпатыю да актуальнага савецкага рэжыму? Часткова так, але толькі гэтая частка з свайго боку неразьдзельна зьвязаная з прадаўжэньнем палітыкі царызму з каваньнем абручоў для ўтрыманьня аднае, гэтым разам чырвонае, расейскае імпэрыі. Іншыя апраўданьні й запэўненьні — гэта толькі дыялектыка на бальшавіцка-расейскі капыл, пачынаючы ад атоесамліваньня розных супрацьлегласьцяў, як народ і партыя, партыйны дэмакратызм і непадзельнасьць думкі ў партыі, свабода творства й партыйнае кіраўніцтва, тоўсты жывот Мікіты й прысохлы да хрыбеціны жывот савецкага работніка і канчаючы гэткім самым атоесамліваньнем супрацьлегласьцяў, як усебаковае нацыянальнае разьвіцьцё й нацыянальная культура формай, нацыянальнае самавызначэньне ажно з правам да ад-

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

За мінулы тыдзень

(пс) Выпушчэньне першага штучнага сатэліта зямлі — падзея эпохавая, а таму ня дзіва, што ўвесь сьвет сочыць за гэтым мячыкам у космасе. Было-б сьмешным запярэчваць факт, што савецкія вучоныя й тэхнікі дабіліся вялізарных дасягненьняў і апярэдзілі ў гэтай галіне іншыя краіны. Іншае пытаньне — ці гэтыя посьпехі выйдуць на здароўе людзтву, ці яны ня стануцца страшнай зброяй у руках памешанага. Да гэтага часу можна было верыць або ня верыць у існаваньне балістычных ракетаў — цяпер прыходзіцца верыць. Малы, 58-цэнтымэтровы ў дыямэтры, сатэліт можа стацца вялізарнай прыладай шантажу, які Масква напэўна выкарыстае.

Зразумела, нельга думаць, што толькі савецкія тэхнікі здольныя на такія вынаходзтвы, а заходнія — не. Справа ў тым, што ў таталітарнай дзяржаве ўрад можа сабе пазволіць на розныя экспэрымэнты, ня пытаючыся думкі грамадзтва. Таму, калі амэрыканскі ўрад цэлымі гадамі дабіваецца ў парляманьце асыгнаваньняў на досьледы, а амэрыканскі грамадзянін неахвотна лезе ў кішэнь, у Савецкім Саюзе гэта робіцца адным росчыркам пяра, а што аб гэтым думае грамадзянін — ніхто ня пытаецца.

Будзем спадзявацца, што апошнія дасягненьні бальшавікоў абудзяць вольны сьвет з апатыі й змусяць да інтэнсыўнага дзеяньня. Пакуль яшчэ не запозна...

☆

Маскоўскае радыё паведаміла, што 6-га кастрычніка згодна з плянам праектаваных досьледаў, быў зроблены новы выбух вадароднай бомбы. Паводля радыя — выбух прайшоў удачна.

Як бачым, савецкі ўрад зьмяніў тактыку: дасюль усе выпрабаваньні праводзіліся ў сакрэце й сьвет даведваўся аб іх толькі із сэйсмаграфаў. Праўдападобна бальшавікі пераканаліся, што паведамляньні аб сваіх выпрабаваньнях лепш дзеяць на выкліканьне панічных настрояў на Захадзе. У псыхалягічнай вайне гэта найлепшая тактыка.

☆

Бомбы й ракеты йрвуцца, сатэліт сабе лётае, а ў Палацы Нацыяў бальшавіцкія дыпляматы бязупынна гавораць аб... раззбраеньні. Зразумела, бальшавікі ня хочуць і слухаць аб заходніх праектах і кампрамісе. Праўдападобна, — а можа й не бяз слушнасьці — спадзяюцца, што апошнія дасягненьні Савецкага Саюзу напалохаюць заходніх дыпляматаў зь ньюёрскай гаварыльні.

☆

У Польшчы Гамулка забараніў выдаваць студэнцкі тыднёвік «По просту», хаця ў вялікай меры гэтаму часапісу заўдзячвае свой прыход да ўлады... Баршаўскія студэнты зарганізавалі мітынг пратэсту, які паліцыя разагнала палкамі й газавымі бомбамі. Было шмат раненых, а каля сто студэнтаў арыштаваных.

☆

У Югаславіі скончыўся судовы працэс былога заступніка Ціты й выдатнага тэарэтыка камунізму Мілёвана Джыляса. За свае крытычныя выступленьні супраць камунізму ў кнізе «Новая кляса» Джыляс атрымаў яшчэ сем гадоў зьняволеньня.

Як бачым, розныя камуністыя, гаворачы аб «розных шляхох да сацыялізму», усе зыходзяцца на адным шляху — неталерантнасьці да свабоды.

Калгасы БССР даганяюць Амэрыку...

У савецкіх газэтах быў перадрукаваны вялікі артыкул сакратара ЦК КП Беларусі Мазурава «Неадкладныя пытаньні разьвіцьця сельскае гаспадаркі Беларусі», які быў зьмешчаны ў маскоўскім часапісе «Коммунист» № 11 за 1957 р. Адзначаючы, што Беларусь у мінулым была самай адсталай ускраінай царскай Расеі, Мазураў пералічае дасягненьні ў разьвіцьці прамысловасьці й сельскай гаспадаркі. «За гады савецкай улады, — піша Мазураў, — у сельскай гаспадарцы Беларусі адбыліся надзвычайныя зьмены. Яна ператварылася ў буйную, мэханізаваную калектыўную вытворчасьць».

У канцы верасьня гг. у савецкай прэсе было зьмешчана паведамленьне Цэнтральнай Статыстычнай Управы пры Савеце Міністраў СССР аб нарыхтоўках малака. У паведамленьні было адзначана, што за восем месяцаў бягучага году ў параўнаньні зь мінулым годам вытворчасьць малака зБольшылася на 16 працэнтаў. З гэтае прычыны Статыстычная Ўправа ганарліва адзначае, што посьпехі даюць упэўненасьць што да удачнага выкананьня заданьняў камуністычнай партыі — дагнаць ЗША па вытворчасьці прадуктаў жывёлагадоўлі на душу жыхарства.

Бось-жа й прыгледзімся тут да «дасягненьняў» калектыўнай гаспадаркі па лініі вытворчасьці малака й мяса.

У артыкуле Мазурава адзначана, што ў мінулым годзе ў БССР на сто гэктараў зямельных угодзьдзяў было атрымана 213,6 цэнтнараў малака. Такім чынам калгасы, саўгасы, калгасьнікі, работнікі й службоўцы што маюць кароў, на ўсёй зямельнай плошчы памерам 10 мільёнаў 600 тысяч гэктараў, выпрадукавалі агулам 22 мільёны 642 тысячы цэнтнараў малака. Аднак, з гэтай агульнай колькасьці малака, калгасы й саўгасы, маючы 10 мільёнаў га зямельных угодзьдзяў, выпрадукавалі на сто гэктараў толькі 57.4 цэнтнараў малака, або ўсяго толькі 5 мільёнаў 710 тысяч цэнтнараў.

Такім чынам калгасы й саўгасы далі толькі 25 працэнтаў агульнай вытворчасьці малака ў БССР. Рэшта — гэта малако здадзенае калгасьнікамі, работнікамі й службоўцамі, якім дазволена трымаць адну карову на прысялібных вучастках.

Аднак і тыя 25 працэнтаў усе вытворчасьці малака калгасы дасягаюць часта несамавітымі сяродкамі. Так, прыкладам, старшыня калгасу імя Лысенкі (Смаргонскі раён) Каціяў, пераканаўшыся, што надоямі малака ад калгасных кароў Амэрыкі не дагоніш, тэрмінова выехаў у Смаргоні. Зьняўшы ў банку з рахунку калгасу патрэбную колькасьць рублёў, ён кінуўся ў цэнтральны прадуктовы магазын дзе без асаблівых цяжкасьцяў дамовіўся з дырэктарам магазыну прадаць яму як мага больш масла. Старшыня атрымаў з прадуктовага магазыну 300 кілягрмаў масла, якое было прызначана дзеля забясьпечаньня ім працоўных Смаргонскага раёну. Чарга, што стаяла перад магазынам за маслам, разыйшлася з пустымі рукамі. Далей старшыня калгасу на сваім самаходзе перапраўіў закупленае масла на смаргонскі завод масла й сушанага малака. Дырэктар заводу зь вялікай ахвотай прыняў ад Каціява масла, а па бухгальтэрыі было праведзена, што на завод паступіла ад калгасу імя Лысенкі 6 000 літраў малака ў выкананьне нарыхтовак. Масла было праз пару дзён адпраўлена ў маладэчанскую абласную базу, як вытворчасьць Смаргонскага заводу.

У такі-ж самы спосаб «падцягнуў» мізэрнае выкананьне плянаў здачы малака калгас імя Энгельса. Пастараліся выкарыстаць гэтае «вынаходзтва» й іншыя калгасы Смаргонскага раёну. Праўда, сяму-таму не хапіла масла ў дзяржаўных магазынах, бо наагул гэты прадукт даволі рэдка бывае ў прадажы. Аднак спрытныя старшыні калгасаў і тут не разгубіліся. Яны паслалі самаходы на рынкі дзеля скупліваньня малака й масла. Здабытая малочная прадукцыя накіроўваецца на нарыхтоўчыя пункты, дзе залічваецца як малако, прынятае ад калгасных фэрмаў.

Кажнаму старшыні калгасу спакусьліва трапіць у першыя шэрагі актыўных бягуноў, каб дагнаць Амэрыку, а разам з тым быць найлепшым старшынём калгасу ў раёне. Аднак на шляху да перамогі сустракаюцца перашкоды. Неспагадлівыя калгасныя каровы вельмі часта бываюць глухімі на прапаганду й ня сьхільныя прыймаць удзел у сацыялістычным спаборніцтве па налічэньню надояў малака. У выніку — ізноў застаецца толькі «вынаходніцтва». І вось-жа па гэтай лініі дасьціпныя старшыні Ашмянскага раёну перахітрылі сваіх суседзяў із Смаргонскага раёну. Шматлікія зь іх трапілі ў перадавікі і ня купляючы масла ў дзяржаўных магазынах ці на рынку. Як паведамляе газэта «Сельское хозяйство» за 3-га верасьня гг., калгасы проста ўтойваюць запраўдную колькасьць дойных кароў і падаюць хвальшывыя зьвесткі аб надоях малака на адну карову. Так, прыкладам, у калгасе імя Будзённага доіцца ў запраўднасьці 120, але на сьпісе лічыцца толькі 86 дойных кароў і іх надой малака падаецца раённаму кіраўніцтву, як атрыманы ад 86 кароў.

Вось тыя спосабы, якімі калгасы даганяюць Амэрыку па вытворчасьці малака й масла на душу жыхарства. Смаргонскі й Ашмянскі раёны Маладэчанскай вобласьці — гэта ня выняткі. Такія махінацыі практыкуюцца па ўсім Савецкім Саюзе.

Каму-ж карысны й каму шкодны гэты ўсесаюзны кругазварот малочных прадуктаў?

Пачнем ад старшыні калгасу. Выглядае, што раённае кіраўніцтва ня ганьбіць такіх старшыняў, якія «выконваюць» пляны нарыхтоўкі малака не калгаснай прадукцыяй. Важна, каб павялічыць раённую зводку аб нарыхтоўцы малака. Дырэктар магазыну, апрача шчодрай падзякі ад старшыні калгасу, прадаўшы масла оптам, атрымае ладны працэнт масла на разважваньне. Не пакрыўджаны застаўся й дырэктар смэргонскага заводу масла й сушанага малака. Прыняўшы 300 кілягрмаў масла, завод адправіў яго як сваю вытворчасьць, атрыманую ад перапрацоўкі 6 000 літраў малака. Вытворчасьць масла на паперы зБольшылася. Усе, як быццам, задаволеныя, ніхто нічога ня страціў і ня згубіў.

А тымчасам увесь цяжар гэтай савецкай авантуры падае на плечы працоўнай масы. Сьціплая порцыя масла — 300 кілягрмаў — прызначаная на продаж працоўным Смаргонскага раёну, да спажыўца не дайшла. Скупляньне калгасамі малочных прадуктаў на рынку таксама шкодна адбіваецца на матар'яльным становішчы спажыўцоў, бо ўзмоцнены попыт падымае цану на прадукты.

Сакратар ЦК КП Беларусі ў сваім артыкуле даводзіць, што разьвіцьцё жывёлагадоўлі на Беларусі павінна быць накіраванае на выраШэньне асноўнага заданьня — дагнаць ЗША па вытворчасьці мяса на душу жыхарства. Каб падмацаваць свае доказы, што гэтае заданьне можна выканаць, Мазураў ускладае вялікія надзеі й на «усенароднае сацыялістычнае спаборніцтва, якое падпісалі калгасьнікі, калгасьніцы й спэцыялістыя сельскай гаспадаркі Беларусі.» Навязаўшы калгасьнікам прымусова сацыялістычнае спаборніцтва, камуністычныя кіраўнікі Беларусі забавязалі калгасьнікаў у 1960 годзе выпрадукаваць на сто гэктараў ня менш 100 цэнтнараў мяса жывой вагі.

А як-жа выглядае гэтая прадукцыя да гэтага часу?

Мазураў паведаміў у сваім артыкуле, што ў мінулым годзе на сто гэктараў зямельных угодзьдзяў на Беларусі было выпрадукавана 50,6 цэнтнараў мяса жывой вагі, агулам, такім чынам, 5 мільёнаў 363 цэнтнары. З гэтага, калгасы й саўгасы, якія карыстаюцца 10 мільёнамі гэктараў, выпрадукавалі толькі 1 мільён 360 тысяч цэнтнараў мяса; калгасьнікі, работнікі й службоўцы, карыстаючыся 531 тысячамі гэктараў зямлі, далі 4 мільёны 3 тысячы цэнтнараў мяса. Такім чынам, «магутная, мэханізаваная сацыялістычная сельская гаспадарка» на кажныя сто гэктараў выпрадукавала 13,6 цэнтнараў мяса, а дробная, г. зв. індывідуальная гаспадарка калгасьнікаў, пазбаўленая сенажацяў, сіласу, бяз кукурузы й розных канцэнтратаў, выпрадукавала не на сто, а на адзін гэктар аж 7,5 цэнтнараў мяса! Прапорцыя непараўнальная!

Як ужо гаварылася вышэй, на **1960 г.** камуністычнае кіраўніцтва вызначыла вытворчасьць мяса на 100 цэнтнараў із ста гэктараў. Аднак калгасам і саўгасам прапануецца даць мяса на сто гэктараў толькі 60 цэнтнараў. Выходзіць, што даганяць Амэрыку па вытворчасьці мяса змушанае беларускае прыгоннае сялянства на сваіх дробных прысялібных вучастках, а буйная сацыялістычная гаспадарка пляцецца далёка ў хвасьце. Відаць яшчэ пройдзе шмат часу, пакуль калгасна-саўгасная гаспадарка БССР дагоніць калгасьнікаў у вытворчасьці мяса.

В. Б.

Легалізацыя банкроцтва 6-ай пяцігодкі

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

ны, змусіўшай бальшавікоў да такой пастановы, ня цяжка. Сакрэцік гэты схаваны зусім няглыбока, бо-ж вельмі добра нам ведама, як у запраўднасьці праводзіліся ўсе тыя папярэднія пяць пяцігодак, пачынаючы зь першай у 1928-32 гг., і зь якімі запраўднымі вынікамі. Барабанны трэск паліцыйнага энтузіязму аб усё новых і новых дасягненьнях кажнай новай пяцігодкі, аб усё ўзрастаючым і ўзрастаючым шчасьлівым і заможным жыцьці савецкіх народаў, аб прагрэсе ўва ўсіх дзялянках жыцьця мог хіба часткова засланяць праўду перад вачыма вольнага сьвету, але ніколі перад намі і нашымі народамі. За засклонай гэтага паліцыйнага энтузіязму, крыку прапагандыстых, зманапалізаванай казённай прэсы, радыя адбываліся працэсы, што прагрэсавалі ў зусім адваротным кірунку.

Прагрэсавала абяскроўліваньне жыцьцёвых сілаў народу пад бязупынным закручваньнем шрубы жорсткага бальшавіцкага ціску. Прагрэсавалі чэкістыя ў разгуле тэрору пры вылоўліваньні «ворагаў народу». Прагрэсавала сьмяротнасьць ненатуральная (замардаваныя беспасярэдна чэкістымі) і «натуральная» ў выніку ўстабілізаванай пяцігодкамі галіты, убоства, пэрманэнтнага недаяданьня. Прагрэсавалі канцэнтрацыйныя лягеры, перавышаючыя лікам **сваіх** нявольнікаў насельніцтва цэлай Францыі ці Ангельшчыны, а Савецкі Саюз у цэлым ужо ў канцы 3-яй пяцігодкі (1938- 1940) можна было з **поўным правам** назваць агульным шматнацыянальным канцэнтрацыйным лягерам на чале з жандарам запраўды «саюзнай» партыі камуністычных разбойнікаў.

Апошняя сьветавая вайна не стварыла спрыяльных умоваў для ажыцьцяўленьня таго **запраўднага** энтузіязму. Саюз заходняй дэмакратыі з Савецкім Саюзам і вар'яцкая палітыка Гітлера ўратавалі бальшавізм ад гібелі. Ачухаўшыся ад ваеннага кашмару, крэмлёўскія верхаводы ўзноў схапіліся за пакінутыя ў ваеннай паніцы пяцігодкі. Народ, змучаны кашмарнымі вынікамі вайны, ня меў іншага выхаду, як пакарыцца лёсу.

Першая паваенная і чацьвёртая па ліку пяцігодка (1946-50) праводзілася пад лёзунгам адбудовы зьнішчанай краіны. Была гэта адзіная зь пяцігодак, якая дакранала ў найбольшай часьці цела народу, бо будаваліся хаты, памешканьні, каб вылезьці зь зямлянкаў. Затое ў пляне пятай пяцігодкі 1951-55 гг. партыя, вярнуўшыся да ранейшай «мудрасьці», на поўны пояс расьперазалася яшчэ большым энтузіязмам закручваць шрубу ціску для выціску із зьняможанага народнага цела апошніх сокаў. Праіржавелыя адылі за час вайны шрубы гэнага пякельнага бальшавіцкага ціску пачалі скрыпець, выяўляць расьхістанасьць, пачуліся небясьпечныя сымптомы ўзрыву. Намаганьні новага «калектыўнага кіраўніцтва» зваліць віну за ўсё няшчасьце ў мінулым на Сталіна і абяцанкі засыпаць кукурузай і збожжам з цалінных земляў увесь СССР, ані чуць не памаглі шостай пяцігодцы. Давялося яе пасьпяховаануляваць, не ўхапіўшы нат падрыхтаваць новага пляну, бо-ж паявіцца ён толькі ў палав'не наступнага году.

Адкрытае прызнаньне Крэмля аб няпрыгоднасьці да жыцьця 6-ай пяцігодкі зьяўляецца ня толькі прызнаньнем банкроцтва гэтага апошняга «геніяльнага» бальшавіцкага твору, але й **прызнаньнем банкроцтва ўсяе бальшавіцка-камуністычнае сыстэмы ў цэлым,** бо 6-ая пяцігодка зьяўляецца ня чым іншым, як адным з паверхаў і з аднаго й таго самага матарыялу бальшавіцкае будыніны, канструяванае ўсімі папярэднімі пяцігодкамі.

Дык ці ня можна тады спадзявацца, што ў вабяцаным новым падарку Крэмль прыпаднясе народам запраўды нешта новае адказваючае жыцьцёвым інтарэсам народаў, што плян гэны зьявіцца нейкім запраўды здаровым фундамантам, на якім будзе расьці здаровы будынак, заменяючы, хоць-бы й паступова, струхнелую ад вільгаці крыві будыніну турмы народаў?

На гэта «мудрая» партыя бязумоўна ніколі не адважыцца, бо ў падобным будынку ёй ня было-б месца. Няма таму ніякага сумлеву, што бальшавіцкія плянаўкі прыложаць усе высілкі, каб новым плянам неяк пацлатаць дашчэнту струхнелыя падваліны «сацыялістычнае» будыніны і тым самым ўратаваць яе ад развалу хоць на кароткі час. Не дарма-ж Хрушчоў у сваім сакрэтным рапарце на XX кангрэсе партыі, называючы Сталіна маньяком, бандытам, тыранам, усё-ж пасьпяшаўся запісаць на конта ягоных пазытываў-няўміручых заслугаў — савецкія пяцігодкі. Таму й Хрушчоў і ўсё «калектыўнае кіраўніцтва» будуць за іх трымацца, як за апошнюю дошку ратунку, хоць-бы й расьцягнутыя зь пяці да сямі гадоў.

Выхаду для іх іншага няма, як няма іншага выхаду і для народаў, як толькі пазбаўленьне ад «апекі» разбойніцка-крэмлёўскае шайкі з усімі ейнымі «мудрасьцямі» дзікіх экспэрымэнтаў. А што да гэтага ідзе і нямінуча прыйдзе, калі планаваньне ня толькі гаспадаркаю, але й наагул жыцьцём пяройдзе ад Крэмля ня толькі сваім фільялам — «рэспубліканскім урадам», а запраўды народам і то кажнаму паасобку, аб гэтым гавораць усе аб'ектыўныя абставіны — суровая лёгіка законаў, выплываючая зь нязьменнай натуры чалавека.

М. А.

Дыялектыка

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

дзяленьня й нацыяналізм з аддзяленьнем — зрада пралетарскіх заваёваў, акцыя ліквідацыі гісторыі нерасейскіх народаў і працэс ідэялізацыі гісторыі расейскага народу.

Нездарма Масква назвалася спадкаемніцай Рыму.

П. Залужны

Творы Максіма Багдановіча [7)]

* * *

Цёплы вечар, ціхі вецер, сьвежы стог,
Улажылі спаць мяне вы на зямлі.
Не ўстае стаўпом пыл сьветлы ўздоўж дарог,
Ў небе месяца прагляну бледны рог,
Ў небе ціха зоркі расьцьвілі.

Завaрожаны вячорнай цішынёй,
Я ня цямлю, дзе рука, дзе галава;
Бачу я, з прыродай зьліўшыся душой,
Як дрыжаць ад ветру зоркі нада мной,
Чую ў цішы, як расьце трава.

1910

Увага. У новай рэдакцыі «Вянка», рыхтаванай аўтарам перад сьмерцяй, верш перарэдагаваны ў новы, адменны твор (гл. далей разьдзел «Да новай рэдакцыі «Вянка»).

* * *

Добры вечар, зара-зараніца!
Ўжо імгла над зямлёю лажыцца,
Чорнай рызаю ўсё пакрывае,
Пылам зор небасьхіл абсявае,
Цішыня агартае мне душу.

Вецярок прыдарожную грушу
Ледзьве чутна варуша-калыша,
Міла бомы сьмяюцца у цішы,
Ціха срыбрам грукае крыніца.
Добрай ночы, зара-зараніца!

1911

* * *

Ціха па мяккай траве
Сінявокая ноч прахадзіла;
Ціха з паснулых палян
Плыў у гару і зьнікаў,
Быццам дым сіняваты з кадзіла,
Рэдкі, правідны туман;
Неба ўсю глыб ажывіўшы,
Патроху празь цемнь выглядалі
Зорак дрыжачых вянкі;
Конікі суха зьвінелі;
Шырэй разьліваліся хвалі
Цёмнай, люстранай ракі;
Пала раса; у палёх
Загарэліся пацеркі мілых
Жоўта-чырвоных агнёў . . .
Час, калі трэба журыцца
Душою на сьвежых магілах
Пуста прапушчаных днёў.

1911

* * *

Вечар на захадзе ў попеле тушыць
Кучу чырвоных кавалкаў вугля;
Ціха ўсё; вецер лістка не зварушыць,
Не скалыхнуцца ні траўкай паля;
Цёмныя цені даўжэй у лагчыне,
Птушкі прысталай марудней палёт;
Сумна плыве маладзік бледна-сіні
Ў небе вячорным, зялёным, як лёд;
Іскрацца зорак сьняжынкі маркотна,
Збожжа пакрылася шызай расой . . .
Кінема-ж думкі аб долі гаротнай,
Хоць-бы на момант спачнема душой!

1910

Увага. У новай рэдакцыі «Вянка», рыхтаванай аўтарам перад сьмерцяй, верш выкасаваны.

САМНАМБУЛ

Месяц выплыў над змрочнай, заснулай зямлёй
І павёў яго ў цёмную даль за сабой
І прывабіў да імглістай халоднай вады, —
Сэрца білася рыбкай у сеці тады.
Але месяц правёў праз раку сьветлы шлях.
І разьвеяўся з сэрца дрыжачага жах.
Зігацела яна — зь серабра пуціна,
Увадзіла ў той край, дзе пануе вясна.
Доўга, доўга цябе ён чакаў і шукаў,
Але вось час жаданы нарэшце настаў . . .
І пайшоў ён па шляху, пайшоў аж да дна:
Агарнула яго цішына, глыбіна.

1912

* * *

Цветы последние милей
Роскошных первенцев полей.
А. Пушкин

Плакала лета, зямлю пакідаючы;
Ціха лілiся сьлязінкі на поле.
Але прыгожаю восеняй яснаю
Там, дзе упалі яны, вырасталі
Кветкі асеньнія, кветкі, ўспаёныя
Тугаю, горам, сьлязінкамі лета.
Кветкі асеньнія, родныя, бледныя!
Вырасьлі вы, каб ураз-жа і зьгінуць.
Можа таму і душа надарваная
Гэтак любоўна вянок з вас сплятае.

1912

Увага. У новай рэдакцыі «Вянка», рыхтаванай аўтарам перад сьмерцяй, верш выкасаваны.

* * *

Дзесь у хмарах жывуць павукі,
Што снуюць павучыну дажджа.

Голас селяніна аб зямельнай сыстэме ў Беларусі

Абмена думкамі на бачынах прэсы бязумоўна вельмі патрэбная, але пазытыўны вынік атрымоўваецца толькі тады, калі дыскутаваная тэма не разглядаецца аднабакова. Чытаючы-ж уважна на бачынах «Бацькаўшчыны» выказваньні сп. сп. Ул. Ш., два разы Ул. Немановіча, два разы Клімовіча, раз В. Б. у справе зямельнага пытаньня ў будучай Беларусі, чытач-селянін, для якога гэтае пытаньне так важнае й цікавае, ня можа задаволіцца тым, што ў гэтых выказваньнях дагэтуль было сказана. Перадусім выказваньні аўтараў ня ўносяць ніякіх канкрэтных плянаў і прапановаў, практычных парадаў, безь якіх ня можна распачынаць адбудовы зруйнаваных гаспадарак, а займаюцца тэарэтычнымі разважаньнямі ды паказваньнем на высокі культурны ўзровень сялянскіх гаспадарак у некаторых заходніх краінах, якія патрабавалі дзесяцігодзьдзяў, а то й стагодзьдзяў, каб дасягнуць сучаснага дабрабыту. Прытым гэтая эвалюцыя адбывалася тут у ўмовах сваіх незалежных гаспадарстваў. Умовы-ж гаспадараваньня ў Беларусі былі зусім іншыя.

Беларускаму селяніну ня важна, каб перад ім паліцыянт здымаў шапку, ці міністар яму нізка кланяўся. Але ён затое, калі з боку дзяржаўных ворганаў ня мае дапамогі, то прынамся патрабуе, каб гэтыя ворганы ня перашкаджалі яму ў ягонай працы, як гэта было ў перадваеннай Польшчы ці пры бальшавіках.

Абодвы артыкулы А. Клімовіча прарочаць для селяніна проста райскае жыцьцё. Супраць такога жыцьця ніхто нічога ня меў-бы, бо кажны-ж імкнецца да дабрабыту і, як кажа народная прыказка, — «панаваць — не гараваць, да гэтага ня цяжка прывыкаць». Але, нажаль, паважаны аўтар ня хоча даць парадаў, як да гэтага панаваньня дайсьці. Навет радзячы, каб для разгляду гэтага пытаньня была ўтворана адмысловая гаспадарская камісія, ня важыцца назваць нейкае беларускае ўстановы, ці арганізацыі, якая-б гэта ажыцьцявіла. На мой пагляд, гэтая справа належыць да кампэтэнцыі Рады БНР.

Усе аўтары выказваюцца за бясплатным надзелам зямлёю селяніна. Адгэтуль выснаў, што селянін павінен атрымаць яе на собскасьць. Аднак сп. А. Клімовіч пярэчыць сваім разважаньням. Ён піша: «калі-ж ён (селянін) такога сына ня мае, зямля павінна адыйсьці да фонду зямельнае ўправы воласьці». Дык дзе-ж тут раўнапраўнасьць? Колькі-ж у Беларусі было гаспадарак, якімі кіравалі жанчыны, і то ў шматлікіх выпадках лепш за мужчынаў? І колькі-ж можа быць сем'яў, дзе «такога сына» ня будзе, а будзе дачка? Адсюль выглядае, што яны павінны быць на гаспадарцы толькі часовымі гасьцямі. А ці-ж такія гаспадаркі могуць належна ўтрымоўвацца? Напэўна не, бо калі селянін ня мае пэўнасьці, што гэта ягоная собскасьць, то будзе так яе даглядаць, як сяньня даглядаюцца гаспадаркі калгасныя. На маю думку, ў такім выпадку найлепшая разьвязка — гэта захаваньне існаваўшага на Беларусі звычаю прымакоў, а не перадаваньне гаспадарак у воласьць.

Аўтары папярэдніх артыкулаў зьвяртаюць вялікую ўвагу на дзяржаўную дапамогу для гаспадарак. Ніхто ад дапамогі не адмовіцца, бо напачатку кажная гаспадарка яе патрабуе. Але ці будзе дзяржава, таксама-ж напачатку, здольная даць гэтую дапамогу?

У справе тытулаў для сялян, дык паважаны аўтар мае пэўную слушнасьць, што яны былі патрэбныя й магчыма надаваліся ў Польшчы для палянізаваньня беларускага сялянства, у Чэхіі ці Францыі, дзе селянін часта пакідаў гаспадарку й перасяляўся ў места для «лягчэйшага» хлеба. Беларускі-ж селянін, які любіць сваю гаспадарку, не патрабуе ніякіх тытулаў, а задавольваецца тым, каб жыць у дастатку.

Галоўнай тэмай у дасюлешняй дыскусіі было пытаньне — хутары ці пасёлкі?

Я ў гэтай справе з асабістае практыкі ведаю, што там, дзе сяляне жылі ўжо на хутарах, напэўна захочуць вярнуцца да іх ізноў. Няма ніякае праблемы перасяліць іх ізноў туды, бо ў шматлікіх выпадках іх сялібы яшчэ ня зьліквідаваныя, а межы хутароў яны забясьпечылі на будучыню глыбока закопваючы ў зямлю доўгатрывалыя матар'ялы. Іх застанецца эвэнтуальна пашырыць, калі яны былі карлаватымі.

Зусім бяссэнсоўна было-б рабіць пасёлкі й там, дзе хутароў ня было, бо практыка паказала, што празь нейкі час напэўна патрэбна будзе другі раз перасяляць іх на хутары. Галоўна-ж тое, што пры ўмелым падзеле зямлі падобныя пасёлкі паўстануць у сілу неабходнасьці, бо, прыкладам, пры падзеле вялікае маемасьці могуць быць надзелены 4—5 гаспадароў з тым разьлікам, што навет некаторыя з будынкаў на іхных хутарох прыпадуць ім, а рэшту ўжо самі дабудуюць. Гэта ўжо й ёсьць пасёлак.

Адзін з аўтараў бачыць выгаду пасёлкаў навет у тым, што могуць разам пасяліцца добра знаёмыя або блізкія родныя. А ці-ж селячыся на хутарох, ня можна будаваць сялібаў як найбліжэй адна ад другой?

Што да выбару мясьцінаў каля рэк, то ня можна з гэтым пагадзіцца, бо берагі бальшыні нашых рэк і рэчак якраз няпрыгодныя для сялібаў з прычыны вялікіх веснавых разьліваў або забалочанасьці. Трэба ведаць, што ў сучаснасьці вада на Беларусі не зьяўляецца праблемай: за два-тры дні робіцца найглыбейшая студня з цэмэнтовых кругоў. Дарэчы, хачу зазначыць, што аўтары артыкулаў напэўна наглядалі ў заходніх краінах вялікую колькасьць вятракоў або матораў, што пампуюць ваду ў вадазборнікі. Падобныя ветрачкі ці хоць-бы сабе помпы наш кемлівы гаспадар можа хутка ўладзіць сабе саматугам. Такі саматужны спосаб даводзілася мне наглядаць у Латвіі, якая за дваццаць год свайго існаваньня паставіла гаспадарскую культуру ня ніжэй за ўспамінаныя Данію, Нямеччыну, Чэхію й інш.

Што да электрыфікацыі, дык зазначу, што калі хопіць сяродкаў правесьці яе на пасёлкі, то там ужо невялікая розьніца правесьці яе й на кажны хутар.

А цяпер некалькі словаў аб асяродках і культурных установах. Перадусім трэба зазначыць, што дзе-б не праводзілася хутарызацыя, вёска ніколі канчаткова ня ліквідуецца, бо больш за палову выселеных на хутары гаспадароў, даюць магчымасьць застаўшымся мець зямлю не далей за поўкіляметра ад сялібы й нармальна весьці гаспадарку. Тут-жа й застаюцца папярэднія культурныя ўстановы, як школа, народны дом, каапэратыва й г. д., куды й хутаране ахвотна прыходзяць, а ня дзічэюць, як думаюць некаторыя.

Некаторыя ўважаюць, што пры сыстэме пасёлкаў будзе магчымасьць выкарыстаць пазасталыя трактары й камбайны. Вось-жа, папершае, не вядома, ці яны ня будуць зьнішчаныя, а, падругое, як такі камбайн зможа працаваць, калі 6 ці 10 гэктараў у пасёлкавага гаспадара будзе падзелена на 6 дзялянак, а кажная зь іх яшчэ на некалькі пад розныя расьліны. А на першы-ж пачатак дойдзе яшчэ й праблема паліва для машынаў. Тымчасам наш селянін, маючы свой собскі хутар, прыйме ўсе магчымае меры, каб, на пачатку хоць і ў ручную, салідна апрацоўваць яго.

Ясна, што ў некаторых выпадках пасёлкі лепш будуць надавацца да мясцовых умоваў. Аднак яны ня могуць быць прынятыя як агульная сыстэма. Калі Прышчэпаў гэтую рэформу хацеў праводзіць на вёсцы, то, зразумела, каб ратаваць сялянства ад калгаснае сыстэмы, а хутароў бяз апрабаты зь верху ён рабіць ня мог.

Важным пытаньнем у будучым землеўпарадкаваньні ў Беларусі будзе справа землямераў. Зразумела, гэткіх фахоўцаў у нас вельмі мала, бо пры калгаснай сыстэме яны не патрабаваліся. Аднак пры добрай арганізацыі гэты недастатак можна будзе таксама палагодзіць. Самыя памеры напачатку могуць выканаць не абавязкава фахоўцы. Зь бегам часу гэтыя памеры ўдакладняцца, як таксама правядзецца й належная клясыфікацыя зямлі.

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Чарга — сацыяльная хвароба савецкага быту

Можна з пэўнасьцю сказаць, што савецкі чалавек — гэта ня толькі адзін з найбяднейшых людзей у Эўропе ў матарыяльных дачыненьнях, але й найбольш заняты: ён асабліва цярпіць ад хранічнае, бесьперапыннае нястачы часу. Савецкі грамадзянін павінен ня толькі адпрацаваць свой працоўны дзень, пабываць хаця-бы два разы ў тыдзень на абавязкавых грамадзка-палітычных мітынгах, сходах, паседжаньнях і т. п.: ён павінен яшчэ й адстаяць кажны дзень у чарзе — каля магазынаў, гандлёвых крамаў, у бальніцах, у лазьнях, тэатрах, на станцыях пры куплі білету і г. д... Частая адсутнасьць тавараў шырокае патрэбнасьці, іх заўсёдная нястача, а так-жа хаос у арганізацыйнай працы розных слаёў савецкага бюракратычнага апарату прыводзяць да гэтай вялізарнай траты часу як на працы, гэтак і ў штодзённым быце. Савецкаму грамадзяніну амаль сыстэматычна із дня ў дзень па некалькі гадзін прыходзіцца чакаць. «Арбузоўскі хлебапрыёмны завод... сваімі беспарадкамі апярэдзіў амаль усіх у Алтаі... Сьцякаюцца сотні машын із трох раёнаў. Шофэры сьпяшаюцца здаць збожжа... Але па 3-4 гадзіны стаяць машыны, чакаючы на разладаваньне», — паведамляе «Туркменская іскра» за 11 верасьня сёлета.

У Грузіі навет у санаторыях і дамох адпачынку, як паведамляе «Заря Востока» за 3. 9. 1957 г., бываюць заўсёдныя перарывы ў пастачаньні, — «...дрэнна пастаўленая праца транспарту, хворым прыходзіцца цэлымі гадзінамі чакаць прыёму працэдураў».

Але найбольшую трату часу выклікаюць чэргі, якія заўсёды паўстаюць пры магазынах, гандлёвых крамах і т. п. Аб гэтым піша навет газэта «Известия» за 22. 9. сёлета: «Можна прывесьці мноства розных прыкладаў, калі ў магазынах, ашчадкасах, паштовых аддзелах, прадпрыемствах бытавога абслугоўваньня ствараюцца чэргі ...»

Жыхары Рыгі, прыкладам, пытаюцца ў газэце «Советская Латвія» за 10. 9. 1957 г.: «Чаму пры наяўнасьці тавараў у магазынах паўстаюць чэргі?» Адказ, зразумела, ясны, хаця яго й ня можа даць газэта: таму, што жыхары ведаюць з практыкі — сяньня тавары ёсьць, але заўтра іх ня будзе. Прыходзіцца жыць паводле прынцыпу, як чытаем у нядаўна выпушчанай у СССР повесьці «Прадаўжэньне легенды» А. Кузьняцова — «... хапай і не зявай».

Рэдакцыі розных савецкіх газэт, асабліва ў вапошнім часе, атрымліваюць сотні тысячы лістоў-скаргаў ад чытачоў, у якіх яны паведамляюць аб вялізарнай траце часу із-за бесьперапынных чэргаў: «...Аб гэтым пішуць нам многія нашыя чытачы... У магазыне, сталоўцы, лазьні, на станцыі — усюды чэргі. Некаторыя да іх прывыклі, лічаць іх няўхільнымі. У запраўднасьці-ж — гэта звырадне лае зьявішча», — піша «Советская Россия» за 11 верасьня сёлета.

Вялізарныя страты часу савецкімі грамадзянамі выкліканыя:

а) недаверам да абяцаньняў уладаў палепшыць матарыяльнае палажэньне працоўных;

б) частай адсутнасьцю тавараў шырокай патрэбнасьці;

в) арганізацыйнай суматохай;

г) недастатковай колькасьцю грамадзкіх установаў (сталовак, лазьняў ашчадкасаў, касаў на станцыях і г. п.).

Чэргі — гэта адна із хранічных сацыяльных хваробаў у СССР, віна рэжыму, які болей руліцца аб «сусьветнай рэвалюцыі», чымся аб забясьпечаньні сваіх грамадзян найбольш неабходным.

(З «Аналізу цякучых падзеяў у СССР» Інстытуту для Вывучэньня СССР, №. 25, 1. 10. 1957 г.).

У паняволенай Беларусі

Адно ў дзьвюх асобах

Часамі бываюць і ў «Зьвязьдзе» цікавыя рэчы. І так як гэтым разам, партыйная «генэральная лінія» рэдка калі да такое меры голым месцам сьвяціла. Хоць наагул русыфікацыю цяжка латаць .

Выпадак вельмі просты, Газэта «Літаратура і мастацтва» зьмясьціла была 20 лютага сёлета «нататкі пісьменьніка» Янкі Скрыгана пад загалоўкам «Думкі аб мове (з працягам). У артыкуле беларускі літаратар выказаў шмат спасьцярогаў і зацемак што да заганнага карыстаньня беларускай мовай у радыё, прэсе, тэатры ды іншых установах савецкае Беларусі. Нейкім выпадкам частка гэтага артыкулу, таго-ж 20 лютага, была зьмешчаная і ў воргане ЦК КПБ, газэце «Зьвязда», але ўжо ў вадпаведнай рэдакцыі. Параўнаньне дзьвюх вэрсіяў аднаго й таго-ж артыкулу дае нам выразны абраз партыйнае моўнае палітыкі на Беларусі ды яшчэ сяго-таго.

Ніжэй падаём колькі параўнаньняў, якія самі за сябе найлепш гавораць.

«ЛіМ»: «... вельмі даўно, на мінскай **гуце Пролетарый»** (усюды падкр. намі — Я. З.) была вывешана такая **абвестка».**

«Зьвязда»: «... вельмі даўно, на мінскім **шклозаводзе «Пролетарий»** была вывешана такая **аб'ява».**

ЛіМ»: «Вось, напрыклад, часта ў кантарах сувязі можна ўбачыць такую абвестку: **«Тут вытвараецца продаж паштовых марак». Па слоўніку тут усё зроблена правільна, але-ж фраза гучыць нядобра, яна ня жывая. Яна зроблена неяк з н а р о к так, як не гавораць».**

«Зьвязда»: «... фраза гучыць нядобра, яна ня жывая. **Аб'ява напісана для народу, але не народнай мовай».**

«ЛіМ»: «Часта я саджуся **ля** радыёпрыёмніка.

«Зьвязда»: «Часта я саджуся **да** радыёпрыёмніка».

«ЛіМ»: «Дык выходзіць ня так. **Пра** самыя простыя рэчы па радыё **часта (!)** гавораць іначай».

«Зьвязда»: «Але выходзіць ня **так. Аб** самых звычайных і простых рэчах **па** радыё **часам** (!) гавораць інакш».

«ЛіМ»: «Але, нажаль, **у гэтым тэатры** (імя Янкі Купалы) ня ўсе артысты працуюць над мовай».

«Зьвязда»: «Але **сярод маладога пакаленьня** купалаўцаў ня ўсе артысты працуюць над мовай».

«ЛіМ»: «А калі **фальш** гучыць са сцэны, то няпрыемнага адчуваньня **няма** куды дзявацць».

«Зьвязда»: «А калі-ж **няпісьменнасьць часамі** (!) гучыць са сцэны, то няпрыемнага адчуваньня няма куды схаваць».

Падобных «разыходжаньняў» паміж варыянтамі аднаго артыкулу непараўнальна больш; часамі яны наколькі тонкія, нагэтулькі-ж і войстрыя, і камэнтаваць іх тут няма вялікае патрэбы. Ужо з вышэй прыведзенага надзвычай добра відаць, якое варожае настаўленьне да беларушчыны выказвае партыя праз усе свае паняволь ніцкія шчупні.

Я. З.

Кажны тлусты і мяккі такі;
Скура сьлізкая, як у вужа;
Ў целе стыгне халодная кроў,
Злосьць бясцэльная ў круглых вачах . . .
Чу! Чуваць шорах ног павукоў,
Аплятаючых сьцены і дах.

1911

РАЗРЫТАЯ МАГІЛА

Polataj nad groby,
Piosenko żałoby.
Żygliński

Дробны дождж сячэ, ліецца;
Вецер злосна ў хату рвецца,
Ў полі стогнам аддаецца ,
Стукне ў дзьверы і вакно;
Сэрца беднае заб'ецца,
І адразу ў ім прачнецца,
І адразу скалыхнецца
Ўсё, што зьгінула даўно.

Спомніць сэрца, што любіла,
Спомніць моладасьць і сілу,
Ўсё, што зьнікла і што сплыла,
Ўсё успомніць, як у сьне.
Бачу: сэрца не забыла,
Што жыцьцё ў ім загубіла . . .
І разрытаю магілай
Вее сумна на мяне.

1909

* * *

Ноч. Газьніца гарыць, чырванее,
І гарбата, астыгшы, стаіць.
За сьцяной запявае завея,
Сумна бомамі ў полі зьвініць.
З краю ў край яе гул аддаецца,
І чагось усё думаю я,
Што зь няволі зімовай там рвецца
Крэпка скутая сьнегам зямля:
Грудзі моцныя цяжка ўздымае,
Ветрам вее, як дыхаць пачне,
Сьнег халодны ў палёх калыхае,
І вось-вось свае путы страсьне.

1912

Увага. У новай рэдакцыі «Вянка», рыхтаванай аўтарам перад сьмерцяй, верш выкасаваны.

ЗІМОВАЯ ДАРОГА

Шпарка коні імчацца у полі,
Сумна бомы гудуць пад дугой,
Запяваюць аб долі і волі,
Навяваюць у сэрцы спакой.

Ўюцца зьмейкай срабрыстай дарожкі,
Бырзгі золата ў небе блішчаць,
І маркотныя месяца рожкі
Праз марозную ймглу зігацяць.

Поле нікне у срыбным тумане,
Сьнег блішчыць, як халодная сталь,
І лятуць мае лёгкія сані,
Уношуся я ў сінюю даль.

1912

Увага. У новай рэдакцыі «Вянка», рыхтаванай аўтарам перад сьмерцяй, верш выкасаваны.

ЗІМОЙ

Здароў, марозны, звонкі вечар!
Здароў, скрыпучы, мяккі сьнег!
Ня вее вея, сьціхнуў вецер,
І волен лёгкіх санак бег.

Як мары, белыя бярозы
Пад сінявой начной стаяць,
У небе зоркі ад марозу
Пахаладзелыя дрыжаць.

Вільготны месяц стуль на поле
Празрысты, сьветлы стоўп спусьціў
І рызай срыбнаю раздольле
Сьнягоў сінеючых пакрыў.

Ўзрывайце-ж іх санямі, коні!
Зьвіні, вясёлых бомаў медзь!
Вакол лятуць бары і гоні,
Ў грудзёх пачала кроў кіпець.

1912

ПЕРАД ПАВОДКАЙ

Праясьняецца пагода,
Бо вярнулася вясна.
Ўсё чакаеш, што прырода
Страпянецца ада сна.

І пад птушы крык і гоман,
Даўшы хвалям вольны ход,
Прыпадыйме бацька Нёман
На хрыбце магутным лёд.

Зазьвіняць жалобна крыгі,
І бурлівая вада
Сьнег, размоклы ў час адлігі,
Змые з лугу безь сьляда.

Дык разьліся-ж ты раздольна
Ў чыстым полі і гаю
І красой паводкі вольнай
Душу выпрастай маю !

1910

(Далей будзе)

Кастрычнік ашукаў

I

Шуміха навокал саракавой гадавіны кастрычніцкага перавароту павялічаецца з кажным днём. Ужо на пачатку гэтага году бальшавіцкая прапаганда разгарнула шырокую акцыю сярод насельніцтва Савецкага Саюзу, заклікаючы і шантажуючы яго браць розныя забавязаньні, уключацца ў розныя вахты і спаборніцтвы ў гонар Кастрычніка.

Як ведаем, кажная бальшавіцкая гадавіна або сьвята служаць бальшавіком нагодай да новай эксплётацыі насельніцтва. Заўсёды арганізоўваліся спаборніцтвы ў гонар Першага Мая, Кастрычніка ды іншых, невясёлых для народаў Савецкага Саюзу, падзеяў. Таму ня дзіва, што саракавую гадавіну кастрычніцкага перавароту бальшавіцкая прапаганда вельмі-ж інтэнсыўна выкарыстоўвае дзеля сваіх эксплёататарскіх мэтаў.

15-га верасьня былі апублікаваныя «Тэзісы Аддзелу Прапаганды і Агітацыі ЦК КПСС і Інстытуту Марксызму-Ленінізму да саракагодзьдзя Вялікай Кастрычніцкай Сацыялістычнай Рэвалюцыі 1917—1957-а г.».

Ужо ў самым загалоўку мы напорваемся на хвальш бальшавіцкай прапаганды ў словах «сацыялістычнай рэвалюцыі». Вось-жа калі-б навет ня прыдзірацца да слова «рэвалюцыя» а да яго можна прыдзірацца — бо рэвалюцыя адбылася ў лютым 1917-га году, таму кастрычніцкія падзеі можна хутчэй назваць «пераваротам» або «пучам» — усё-ж нельга перайсьці да парадку над словам «сацыялізм». Саракагадовая практыка паказала, што бальшавізм ня мае супольнай мовы з сацыялізмам і што ён хутчэй можа дагаварыцца з рэакцыйнымі фашыстымі, як, прыкладам, Гітлер, або антыдэмакратычнымі дыктатарамі, як Насэр. На працягу сарака гадоў сваей улады бальшавікі навет не прабавалі сур'ёзна зьдзейсьніць сацыялістычную праграму, затое стварылі найбольш таталітарную і рэакцыйную дзяржаву, якая зь бязпрыкладнай жорсткасьцяй эксплятуе падняволеныя народы.

Таму і абазначэньне «сацыялістычны» ніякім чынам не падыходзіць да кастрычніцкага перавароту.

Дзеля прыкладу возьмем наступны сказ з уводнага слова да гэтых «Тэзісаў»:

«На ўвесь сьвет прагучэлі першыя дэкрэты Кастрычніка, дэкрэт аб міры, палымяны заклік да змаганьня супраць імпэрыялістычнай вайны, да братэрства працоўных, дэкрэт аб зямлі, пастанова Ўсерасейскага зьезду Саветаў аб стварэньні работніцкага і сялянскага ўраду...»

Прыпомнім гэтыя дэкрэты, заклікі і лёзунгі:

«Уся ўлада народу!»

«Хвабрыкі работнікам!»

«Зямля селяніну!»

«Прэч нацыянальны прыгнёт!»

«Хто быў нічым — станецца ўсім!» і т. п.

А што сталася з усімі гэтымі дэмагагічнымі абяцаньнямі — хай адкажуць самі нашыя слухачы...

І яшчэ адзін сказ з прыгаданага ўступу да «Тэзісаў»:

«Рэвалюцыі адбываліся і ў мінулым Іхным полымем асьвечаныя ўсе эпохі гісторыі. Але рэвалюцыі мінулага абмежаваліся да пераходу ўлады ад аднэй эксплёататарскай клясы да другой. Зьмянялася толькі форма эксплёатацыі, але эксплёатацыя заставалася...»

Калі мы глянем на рачаіснасьць аб'ектыўна, а не праз акуляры бальшавіцкай прапаганды, дык сьцьвердзім, што і Кастрычнік ня прынёс шмат новага: эксплёатацыя абшарнікаў, магнатаў і хвабрыкантаў уступіла месца яшчэ больш жорсткай эксплёатацыі зьбюракратызаванай дзяржавы.

Як бачым, хрэн выявіўся не саладзейшы за рэдзьку...

II

«Тэзісы аддзелу прапаганды ЦК КПСС» — гэта вялікае напластаваньне ілжы, хвальшу і самахвальства. І ня дзіва, бо бальшавікі маюць вялікую саракагадовую практыку ў гэтай галіне. У кастрычніку 17-га году яны захапілі ўладу, кіруючыся нахабным хвальшам і бессаромнай дэмагогіяй; утрымаліся пры ўладзе пры дапамозе бяспрыкладна жорсткага тэрору, у якім трымалі і трымаюць народы Савецкага Саюзу да гэтага часу. Найлепшым доказам іхнага хвальшу і дэмагогіі ёсьць той факт, што за 40 гадоў панаваньня яны не ажыцьцявілі ніводнага абяцаньня ні лёзунгу, зь якімі йшлі да ўлады і якімі ашукалі народы.

Што бальшавікі ня былі пэўныя ў падтрымцы народаў і ня мелі намеру выконваць сваіх абяцаньняў, найлепш сьветчыць факт, што амаль адразу пасьля захапленьня ўлады, Ленін пачаў мантаваць свой жудасны апарат тэрору — ВЧК, у які ўвайшлі найніжэйшыя падонкі чалавецтва начале з крывавым катам Дзяржынскім. Гэтая жудасная інстытуцыя пад рознымі назовамі перетрывала да сяньня.

У пачатку прыгаданых «Тэзісаў» мы сустракаем такі сказ:

«Гром гарматаў рэвалюцыйнага крэйсэра «Аўрора» 25-га кастрычніка 1917-га году обвесьціў пачатак новай эры ў гісторыі людзтва...»

Аднак ужо пасьля чатырох год, у 1921-м годзе, тыя-ж самыя краштадзкія маракі ўбачылі, як іх нахабна ашукалі, што тыранію зьмяніла тыранія, эксплёатацыю — горшая эксплёатацыя, рэакцыю — рэакцыя. Тады выбухнула ведамае Краштадзкае паўстаньне, крывава здушанае ўжо моцнымі бальшавіцкімі сатрапамі.

Ад Краштадзкага паўстаньня да вугорскай рэвалюцыі гісторыя народаў Савецкага Саюзу прайшла немалы адрэзак часу, бо 36 гадоў гэта — 36 гадоў тэрору, эксплёатацыі, галечы і зьвярынага страху. Бо што-ж можа быць горшае, калі бацька баіцца сына, брат — брата, муж жонкі: ці ня пойдзе, не данясе?.. А хто-ж стварыў гэтую жудасную атмасфэру страху, як не нялюдзкая бальшавіцкая сыстэма?

Праўда, вырасла магутная дзяржава, здольная пагражаць сьвету, але сталася гэта коштам бяспрыкладнай эксплёатацыі грамадзтва дзяржавай. Як-жа мікраскапійным выглядаюць «асягненьні» савецкіх людзей у параўнаньні зь іхнымі ахвярамі! А чалавек жыве толькі адзін раз. Такім чынам, два пакаленьні людзей ужо змарнавалі сваё жыцьцё дзеля хімэрных і праступных ідэяў бальшавіцкіх сатрапаў.

Вось-жа сяньня, калі бальшавіцкая прапаганда ў прыгаданых «Тэзісах», цытуючы словы Леніна, піша:

«... Мы маем права ганарыцца, і мы ганарымся гэтым, што нам выпала шчасьце пачаць перабудову савецкай дзяржавы, пачаць новую эпоху ўсясьветнай гісторыі, эпоху панаваньня новай клясы, якая ідзе да дыктатуры пралетар'яту...»

Можна сьцьвердзіць, што гэта кляса — пралетар'ят дабілася сапраўды «піррavай перамогі». Гэтая няшчасная перамога дала нам 40 гадоў нячуванага прыгнёту. З нашай крыві і поту вырасла новая кляса бальшавіцкай бюракратыі, кляса паразітаў і эксплёататараў, прыгнятальнікаў ува ўсіх галінах жыцьця: нацыянальнай, сацыяльнай, палітычнай.

Замест «дыктатуры пралетар'яту» мы атрымалі дыктатуру над пралетар'ятам.

III

«Тэзісы аддзелу прапаганды і агітацыі ЦК КПСС з нагоды саракагодзьдзя кастрычніцкага перавароту не грашаць сьціпласьцяй. Наадварот — гэта вялізарная брашура бессаромнага самахвальства бальшавікоў. Камуністычная партыя, ведаючы, што не дачакаецца ўсенароднай любові, пашаны і пахвалы — крыкліва расхвальвае сама сябе. Ну і — рэч зразумелая — бясcорамна ілжэ.

У прыгаданых «Тэзісах» чытаем:

«Сацыялістычная дэмакратыя знайшла сваё найбольш яскравае выяўленьне ў вырашэньні нацыянальнага пытаньня. Вялікая кастрычніцкая рэвалюцыя парвала ланцугі нацыянальнага прыгнёту ў Расеі...»

Гэтак цьвердзіць бальшавіцкая прапаганда. Аднак гісторыя даказвае нешта зусім іншае.

У выніку лютаўскай рэвалюцыі і хаосу ў Расейскай імпэрыі ўзмоцніліся вызвольна-незалежніцкія рухі розных нацыянальнасьцяў, падпарадкаваных гэтай імпэрыі. Зьявішча натуральнае і ведамае із шматлікіх прыкладаў гісторыі.

Бальшавікі, ня чуючыся даволі моцнымі, каб дайсьці да ўлады легальным шляхам, а, тымбольш збройнай сілай, мусілі паслугоўвацца хвальшам і дэмагогіяй. Так паўсталі іхныя шумныя і шматабяцаючыя лёзунгі аб поўнай нацыянальнай свабодзе «да адлучэньня ўключна». Гэтая крывадушная формула ўвайшла навет у савецкую канстытуцыю. Але якая ёй цана — паказалі незьлічаныя прыклады. Паклічамся на найсьвяжэйшы: калі ў мінулым годзе вугорскі народ зажадаў поўнай свабоды і незалежнасьці, 20 савецкіх дывізіяў зь пяцьмі тысячамі танкаў крывава здушыла вугорскую рэвалюцыю.

Усе народы, падпарадкаваныя бальшавіцкай дыктатуры, а між імі і мы, Беларусы, перажылі і перажываем такую самую трагэдыю.

Што бальшавікі ня думалі выканаць сваіх абяцаньняў і зьдзейсьніць лёзунгаў, зь якімі яны ішлі да ўлады ў кастрычніку 1917-га году, сьветчыць факт здушэньня беларускага вызвольнага руху.

25-га сакавіка 1918 г. Рада Беларускай Народнай Рэспублікі — ворган выбраны беларускім народам, а які выяўляў імкненьні гэтага народу, абвесьціў гэтую волю ў ведамым Акце 25-га Сакавіка. Ня гледзячы на свае праклямацыі, абяцаньні і лёзунгі, бальшавікі збройнай сілай здушылі наш вызвольны рух, як і пазьнейшыя шматлікія паўстаньні.

Як адбылося далучэньне Беларусі да СССР, найлепш можа сьветчыць цытата зь «Вялікай Савецкай Энцыкляпэдыі», том 4, бачына 486. Цытуем:

«Сталін выпрацаваў асноўныя прынцыпы дзяржаўнага ладу БССР. У Беларусі заданьні Леніна і Сталіна выконвалі Фрунзэ, Мясьнікаў, Кагановіч...»

Як бачым, Сталін, Фрунзэ, Мясьнікаў і Кагановіч. А дзе-ж беларускі народ, ягоная воля і гэтай волі выяўленьне?

У бальшавіцкім слоўніцтве зьявілася навет азначэньне для правадыроў нацыянальных рухаў: «буржуазныя нацыяналістыя». У катэгорыю гэтых апошніх зь Беларусаў увайшлі навет такія людзі, як Жылуновіч, Прышчэпаў, Жылка і шмат іншых, зьнішчаных бальшавікамі. Як да гэтых людзей можна было дачапіць прыкметнік «буржуазныя» — можа намбы вытлумачыла казуістычная бальшавіцкая прапаганда, бо нармальны чалавек, з нармальным глуздам ніяк гэтага ня можа зрабіць.

Мы ўжо не падаем шматлікіх прыкладаў зь гісторыя іншых народаў СССР, у якіх так «яскрава выявілася сацыялістычная дэмакратыя». Адным з гэтых яскравых прыкладаў быў-бы прыклад Грузіі, якая даўжэйшы час была незалежнай, прызнанай дзяржавай, а пазьней была падбітая мілітарнай сілай бальшавікоў.

Такім чынам, ня гледзячы на нахабную ілжу і хвальш бальшавіцкіх выказваньняў і розных «Тэзісаў», мы ўпэўнена можам цьвердзіць: «Кастрычнік ашукаў»...

пс.

Голас селяніна аб зямельнай...

(Заканчэньне з 3-яй бач.)

Праводзячы падзел зямлі, нельга забывацца й пра тых Беларусаў, што цяпер расьсеяны па ўсёй тэрыторыі СССР ды іншых краінах, а якія напэўна, хоць мо ня ўсе, захочуць вярнуцца на бацькаўшчыну й працаваць на гаспадарках. Таму неабходна ў кажнай вёсцы мець рэзэрвовыя хутары.

Аб тым, што беларускі гаспадар-собсьнік зможа даць сабе рады, доказам служыць нам нядаўнае мінулае. Калі ў часе апошняе вайны Немцы акупавалі Беларусь, то беларускі селянін не чакаў, пакуль яму дадуць трактар або іншыя прылады, а неадкладна разьмерыў зямлю навет вяроўкамі саматужна і, ня гледзячы на няспрыяльныя ўмовы, за адзін год стаўся гаспадаром.

Вось гэта й былі ў скароце заўвагі беларускага селяніна да пытаньня зямельнае сыстэмы ў будучай Беларусі.

Селянін Гурскі

Зь беларускага жыцьця

Даклад а. Д-ра Сіповіча ў Нью Ёрку

28 верасьня ў Нью Ёрку а. д-р Сіповіч зрабіў даклад на тэму «Беларусы ў Эўропе». Айцец Часлаў, які нядаўна прыехаў на пару месяцаў у ЗША, шмат падарожнічаў па Эўропе, і такім парадкам, добра абазнаны ў праблемах беларускага жыцьця. Тым, што неўзабаве будуць сьвяткаваць дзесяц годзьдзе свайго прыезду ў Амэрыку, дакладчык расказаў аб жыцьці Беларусаў у Італіі, Францыі, Нямеччыне, Ангельшчыне ды іншых краёх Старога Сьвету. Ён сказаў, што беларуская справа ў Эўропе пастаўленая вельмі добра і робіць вялікія крокі наперад. Аднак вельмі шкада, дадаў а. Часлаў, што ў такіх эўрапэйскіх краёх як Ірляндыя, Галяндыя ці Швайцарыя, няма нашых нацыянальных арганізацыяў. Сярод народаў гэтых краёў беларуская справа магла-б мець вялікае падтрыманьне.

Крыху даўжэй а. Сіповіч затрымаўся на беларускім жыцьці ў Ангельшчыне, дзе ён ужо больш за дзесяць год надзвычай актыўным удзельнікам. Дакладчык сказаў, што перад Вялікабрытаніяй сьветлая будучыня, як у сэньсе палітычным, гэтак і ў сэньсе культурным. Пры гэтым ён адцеміў, што беларуская грамада ў Ангельшчыне вызначылася бадай вылучнымі якасьцямі ад самага пачатку свайго заснаваньня: за найгалаўнейшае заданьне Беларусы Вялікабрытаніі паставілі сабе здабыцьцё незалежнае матар'яльнае базы для арганізацыйнага жыцьця, і заданьне гэтае дасягнулі: сяньня ў Ангельшчыне беларускія арганізацыі маюць прыбытак у грамадзкую касу. Беларускія арганізацыі ў Вялікабрытаніі маюць перад сабой запэўненую будучыню.

Свой даклад а. др. Ч. Сіповіч закончыў агульнымі высновамі:

— Нашая галоўная місія на эміграцыі — каб сьвет пазнаў нас і вызвольныя імкненьні нашага народу.

— Палітычныя колы ўсіх дзяржаваў ужо адрозьніваюць нас, як апрычоную нацыю; справа нашая йдзе ўсьцяж наперад;

— У Эўропе патрэбная цясьнейшая сувязь паміж Беларусамі розных эўрапэйскіх краёў (шкада, што САБЭ не дало рады із сваім заданьнем);

— Не разьвязаная ў нас яшчэ адна надзвычай важная праблема — гэта справа беларускае асьветы; у гэтым кірунку трэба рабіць наважаныя высілкі.

Айцец Сіповіч адказаў на колькі зададзеных яму пытаньняў, зьвязаных з актуальнымі праблемамі нашага жыцьця. З дыскусіі, якая завязалася пазьней, вынікла, што ў нас ёсьць розныя пагляды што да ролі ЗША ды эўрапэйскіх дзяржаваў у будучыні, а адсюль і розны падыход да важнасьці прабываньня ў эўрапэйскіх краёх беларускае эміграцыі. Дыскусія, нажаль, была закароткая, каб яе рэзюмаваць тут. Магчыма, з часам гэтыя думкі будуць выказаныя грунтаўней на балонах нашае прэсы. Бо самое пытаньне мае вялікую вагу.

Я. З.

УВАГА!

КРУЖЭЛКІ ПЕСЬНЯЎ М. ЗАБЭЙДЫ-СУМІЦКАГА

Падаем да ведама, што адна зь фірмаў у Лёндане выканала пэўную колькасьць кружэлак з народнымі беларускімі песьнямі ў выкананьні нашага слаўнага тэнара Міхася Забэйды-Суміцкага.

Прыгажосьць беларускіх народных песьняў ды артыстычнае выкананьне іх нашым слаўным тэнарам — гэта зарука каштоўнасьці гэтых кружэлак.

Для поўнай інфармацыі падаем сьпісак песьняў зарэгістраваных на гэтых кружэлках:

1) «Конь бяжыць, зямля дрыжыць» —
«Ой рана, рана куры запелі» —
У апрац. А. Грэчанінава

2) «Шчука рыба ў моры» —
Ляціць сарока, белае вока» —
У апрац. А. Грэчанінава

3) «Чаму мне ня пець» —
У апрац. Казуры
«Малады дубочак» —
У апрац. А. Грэчанінава (?)

4) «Лявоніха» —
«Як памёрла матулька» —
У апрац. Туранкова

5) «А ў лесе, лесе» —
У апрац. Анцава
«Рабіна рабіначка» —
У апрац. Туранкова

Усяго — 5 кружэлак зь 10 песьнямі. Кажная кружэлка каштуе 10 шылінгаў, або іх раўнавартасьць у іншых валютах. Усім, хто прышле належнасьць, кружэлкі будуць высланыя неадкладна. Зьвяртацца на адрас:

K. Dzvinski, Marian House, Holden Avenue, London, N. 12, Gr. Britain.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St. Croydon, N. S. W.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd, Midland Junction, Western Australia.
Mr. M. Palashuk, 14 Steel St., Spotswood-Melbourne, Vic.

БРАЗЫЛІЯ:
C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave. Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mrs. N. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont.

НОВАЯ ЗЭЛЯНДЫЯ:
Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:
Mr. V. Mickievič, 47, Bd de Bezons Sartrouville (S. et O.).
Mr. M. W. Kastelan, 2, Rue Galvani Roubaix (Nord).

Фэльетон

Часовая цяжкасьць

(З радыёвай хвалі «Вызваленьня»)

Чым адрозьніваецца сацыялістычнае грамадзтва ад нармальнага? Шмат чым, грамадзяне. У нашым прагрэсыўным грамадзтве здараюцца такія цуды, што рэакцыйнае буржуазнае грамадзтва пагалоўна лысее ад зьдзіўленьня. Вось прыкладам, дзе, калі не ў краіне перамогшага сацыялізму шаўцы маюць дыплёмы вэтэрынараў? А ў нас маюць! Ня сустракалі? Вазьмеце газэту «Чырвоная Зьмена» з 22 верасьня — там знойдзеце навет цэлы артыкул, прысьвечаны гэтым прафэсіянальным гібрыдам, маю наўвеце — вэтэрынарным шаўцом. Яны, як піша «Чырвоная Зьмена», змазваюць клеем абцасы на абутковых хвабрыках.

У людзей, якія ня прывыклі да сацыялістычнага спосабу думаньня, паўстае рэакцыйнае пытаньне: чаму? Можа камуністычныя каровы не хварэюць, а вэтэрынары — гэта перажытак капіталізму? Не, хварэюць, і навет часьценька здыхаюць — найчасьцей з голаду. Тут, праўда, і вэтэрынары мала могуць памагчы. Але справа тут ня ў гэтым, а ў перадавым кіраваньні гаспадаркай.

Прасочым вось шлях маладога вэтэрынарнага фэльчара Валі Баранавай. Як інфармуе нас «Чырвоная Зьмена», пасьля сканчэньня вэттэхнікуму, яе накіравалі ў вадну МТС. Там яе ня прынялі — ня трэба ім вэтэрынараў. Паехала яна ў іншую МТС. Пашчасьціла ёй: яна знайшла там працу. Вэтэрынара, думаеце? Не — зоатэхніка... Дзівіцеся, грамадзяне? Пара перастаць ужо дзівіцца: у капіталістычных краінах гэта было-б немагчымым, а ў нас і ня тое магчыма! У нас калі ня кухаркі — да камунізму мы яшчэ не дайшлі — дык прынамся сьвінапасы навет дзяржаваю кіруюць. Ды як кіруюць — аж трэскі ляцяць! Дык чаго-ж тады дзівіцца, што вэтэрынары працуюць зоатэхнікамі?

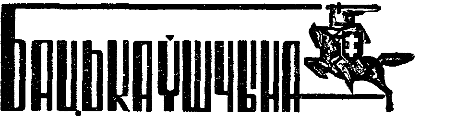
Праўда, «Чырвоная Зьмена» прызнаецца, што ў новасьпечанага зоатэхніка «ня ўсё йшло добра і гладка». Зоатэхнічная кар'ера вэтэрынара Валі Баранавай хутка скончылася — яе звольнілі, прыйшоўшы да высновы, што яна усётакі вэтфэльчар, а не зоатэхнік... І «Чырвоная Зьмена» сумна канчае гісторыю Валі: «І вось Валя Баранава — шавец з дыплёмам вэтфэльчара.»

Добра пэдумаўшы, грамадзяне, спэцыяльных падставаў да суму няма. Ня ўсе так добра ўладзіліся, як Валя Баранава. Выглядае, што на вэтэрынараў большы попыт, як, прыкладам, на аграномаў. У вабутковай хвабрыцы ім месца не знайшлося. Гэтак, дыпляманы аграном Тамара Багамолава працуе ў Віцебску... грузчыкам. Ейная сяброўка, Аня Кандратовіч, як выглядае з «Чырвонай Зьмены», пакуль што беспрацоўная, пасьля герaічнай, але няўдалай спробы працы ў калгасе.

Газэта нам тлумачыць, што вінаватыя тут крыху арганізацыйныя непаладкі, але найбольш самі маладыя спэцыялістыя. І сапраўды: дзе-ж загартаванасьць савецкага чалавека? Прыкладам, вэтэрынар Ларыса Хаінсон уцякла зь вэтпункту з-за часовых цяжкасьцяў: вэтпункт ня меў узімку паліва, і ўсе мэдыкамэнты пазамярзалі. Хаінсон не замерзла, і пасьпела яшчэ ўцячы ў горад. Але ня толькі вэтэрынар, але навет вучань першай клясы ведае, што зіма — гэта зьявішча часовае ды што мароз можна перамагаць фіззарадкай.

Яно можа й сумна, грамадзяне, але паддавацца часовым цяжкасьцям нельга. Як вы ўжо мелі час пераканацца, у сацыялістычным грамадзтве часовыя цяжкасьці — гэта сталая зьява. Хай сабе вэтэрынары й аграномы працуюць шаўцамі — нам няма часу зьвяртаць на гэта ўвагі, нам трэба даганяць Амэрыку. І хто ведае — каб не адна часовая цяжкасьць — камуністычны рэжым — можа-б мы калі яе й дагналі...

Архіп Папліска

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.

Выдавец: Уладзімер Бортнік

РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.